

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים

ק"ו.

עין משפט נר מצוה

א [ש"ע א"ה ס"י קטט
סעי' ג:]
צו ב מ"י פ"ז מלכות
יטויד הסויה ה' ד:
צו ג מ"י פ"ח מלכות
מ"ה ה"א ס"מ עשין
מ"ה טור א"ה ס"י מעג:

(א) גי'מסר ד'ש"ל ומ"י
פ"ד מ"ה נמסרת סויה
נ"ג ע"ה: (ב) נ"ג ע"ה:
א שנת ל: ע"ש (בכרת
ל"ה), (ד) שנת ל: (ה) שנת
ד' ק"ס: (ו) וד' ל: (ז) ו
ק"מ: (ח) ושמות טו',
(ט) וס'ה"ס קטו', (ט) כ"ס'
נוסף: א"מ, (י) ונמס'
סופרים פ"ק ע"ה הל"ה י"א,

ה"ג שיעומדים בבית ה'
בהצרות בית אלהינו

הצ"ויה דב"תריה ריש פירקא,
ולא גרסינן העומדים בבית ה' צלילות
ל"ס כן ה"ל למינקט יצרכך ה' מליון
שזהו פסוק למעלה מהללויה ולא ה"ל
למינקט שלשה פסוקים למעלה לכך
נראה דגרסינן כדפרישית ולפי זה אנו
צריכין לומר צו הללויה הללו את ש'
ה' הללו עבדי ה' שעומדים בבית ה'
וגו' שלמעלה מזה אינו תחלת המזמור
ל"ס יתכן שהיה המזמור שני פסוקים
ועוד דלמ"י¹ צמדה קמ"ז מזמורים
יש צספר תהלים כנגד שנות יעקב
אל"ה הוא סופו של שיר המעלות הנה
צרכו וגו' וא"י שפיר דקאמרינן
לקמן רב אחא רב יעקב דמתמיל
הלל הגדול מני יעקב צמ"ו לו י'
ד"ה תחלת המזמור דצ"א לא יתכן
שהיה מתמיל הלל מאמצע המזמור:
למען

א"ר חסדא א"ר יוחנן הללויה וכסיה וירידיה
אחת הן רב אמר כסיה ומרחביה אחת הן
⁶רבה אמר מרחביה בלבד איבעיא להו
מרחב יה לרב חסדא מאי תיקו איבעיא להו
ירידיה לרב מאי ת"ש דאמר רב אירידיה נחלק
לשנים לפיכך ירדי חול יה קודש איבעיא להו
הללויה לרב מאי ת"ש דאמר רב חזינא תילי
דבי חביבא דכתיב בהו הללו בחד גיסא ויה
בחד גיסא ופליגא דריב"ל דאמר ריב"ל מאי
הללויה הללויה בהלולים הרבה ופליגא
ירידיה אירידיה דאמר ריב"ל בעשרה מאמרות
של שבח נאמר ספר תהלים בניצוח בנגון
במשכיל במזמור בשיר באשרי בתהלה
בתפלה בהודאה בהללויה גדול מכולן הללויה
שכולל שם ושבח בבת אחת אמר רב יהודה
אמר שמואל שיר שבתורה משה וישראל
אמרוהו בשעה שעלו מן הים והלל זה מי
אמרו נביאים שביניהן תקנו להן לישראל
שיהו אומרין אותו על כל פרק ופרק ועל כל

הלל שכמוצ צו"י כמוסה יהיו עושיהם
וגו' אל"ה ודאי על הים נאמר תחלה
ושב לא פסק: נילוח וניגון לעמיד
לצ"א. כל מקום שנאמר למנצח בניגיות
מלעמיד הוא מדבר: ע"י מסווגמנ.
הוא אומר ואחר מפרש: יהושע וכל
ישראל אמרוהו. כלומר אף יהושע
וכל ישראל אמרוהו: הללויה. כולו
דצספר תהלים: קראי מוסיפין.
צעלי מקרא מוסיפין אף אלו:
קסבר

רשב"ם

לדוד מזמור. משמע תחלה היה לדוד
רוח הקודש ואח"כ⁷ מזמור: **מזמור**
לדוד. משמע מתוך המזמור צאה
שכינה לדוד: **ללמד מנצח יו'.** מנצח
א"ה למד וגם מפסוק אחר מוכיח
שנאמר ועתה קחו לי מנגן וגו':
שמחה של מלוא. כי הך דקחו לי
מנגן שהיה מתכוין שמחה עליו
שכינה: וכן לתלוס. א"ס הולך לישן
מתוך שמחה רואה חלוס טוב: ה'א
צרכו. צריך ללמוד מתוך דבר שמחה:
שעמדו על הים. א"ס ראה שעברו
דלכתיב (מהל"ס ק"ד) הים רחב ויגוס
והתפללו לאלוהים ויסתקפו ויעבור פרעה
ומילו אחריהם: **יהושע וכל ישראל**
אמרוהו. כלומר אף ישראל ויהושע
אמרוהו כן פירש רבינו. ולא נהירא
לי שא"ס כן כולן א"ה צריך לפרש
כן וא"ס כן מלי צינייהו וצין חכמים
שצומרים נביאים שצינייהו אמרוהו וכו'
וא"י למימר דכל הני דלמין לעיל
אמרוהו על צרמין שהרי מקוניה נביאים
לכך אל"ה כל אחד מן התנאים הכי
קיים ליה מרביה: **הללויה ריש פירקא.**
כולוה הך דספר תהלים שאין צו כי
א"ס אחד לצדו צין פרק לפרק. אצל
מקום שיש שני פעמים הללויה צין
פרק לפרק לא פליגי רב חסדא
ורב"ה צר רב הונא דעד מללעיל
ומד מלרע: **קראי מוסיפין.**
צעלי מקרא מוסיפין אף אלו:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה שיעומדים וכו'
ועוד דאמרינן במד"ש.
ו"ה נמ"ו מוסרים פט"ו
הלכה י"א ויפוטל' פט"ו
דשנת ה"א:

רבינו חננאל

עין הללויה כסיה וירידיה
דבור אחד הוא. ת"ש
ירידיה נחלק לשנים לפיכך
ירדי חול יה קדש.
אמר ר' יהושע בן לוי
בעשרה דברים נאמר
ספר תהלים. בניצוח בניגון
במשכיל במזמור בשיר
באשרי בתהלה בתהלה
בהודאה בהללויה גדול
שבכלן הללויה שכולל שם
ושבח בבת אחת. ת"ר שיר
שבתורה משה וישראל
אמרוהו בשעה שעמדו על
הים. הלל זה, הללויה
הללו עבדי ה'. נביאים
תקנוהו שיהו אומרין על
כל פרק ועל כל צרה
שנצטוו למנגן וכו'. ר"מ
אמר כל שירות שבמילים
דוד אמרין כ"ד ובי פסל
מיכה עומד בבכי וישראל
אומרין שירה ופשוטה
היא. נביא כל שיר האמור
בתהלים בלשון יחיד דוד
אמרו בני עצמו, וכל
האמור בלשון רבים כנגד
צבור אמרו. וכל האמור
בניצוח בניגון, לעתיד
לבוא. וכל האמור במשכיל
במזמור. וכל האמור בשיר
לדוד, אמר שירה ואח"כ
שרתה עליו שכינה, ללמדך
שאין השכינה שורה לא
מתוך עצבות וכו' עד
אלא מתוך שמחה שנא'
ועתה קחו לי מנגן וגו'.
וכן הולכה וכן (ליום)
אמר מילתא דברייתא
קמי רבנן דברכותי לביהו.
והדר הוה יתיב באמתא
ופתח בשמעתא, וכל
שכן תלמיד דלא ליתוב
אלא באמתא. ת"ר רבי
אליעזר אמר הלל זה
משה וישראל אמרוהו
בשעה שעמד עליהם
פרעה אמרו לו לא לנו,
מיכיבה רוח הקדש למעני
למעני אעשה. ר' יהושע
אמר יהושע וישראל
אמרוהו וכו'. ר' אליעזר
המור"ע אמר דבריה וברק
אמרוהו. ר' אליעזר בן
עזריה אמר מנגיה מישאל
ועזריה אמרוהו וכו'. ר'
יוסי הגלילי אמר מרדכי
ואסתרו וכו'. וכו'.

צרה וצרה שלא תבא עליהן ולבשנגאלין אומרים אותו על גאולתן תניא היה
ר"מ אומר כל תושבחות האמורות בספר תהלים כן דוד אמרן שנאמר וכלו
תפלות דוד בן ישי אל תיקרי כלו אלא כל אלו הלל זה מי אמרו רבי יוסי אומר
אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים וחלוקין עליו
חבריו לומר שדוד אמרו ונראין דבריו מדבריהן אפשר ישראל שחמו את
פסחיהן ונמלו לולביהן ולא אמרו שירה ד"א פסלו של מיכה עומד בבכי
וישראל אומרים את ההלל: ת"ר כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר
תהלים ר"א אומר כנגד עצמו אמרין רבי יהושע אומר כנגד ציבור אמרין וכו"א
יש מהן כנגד ציבור ויש מהן כנגד עצמו האמורות בלשון יחיד כנגד עצמו
האמורות בלשון רבים כנגד ציבור ניצוח וניגון לעתיד לבא משכיל על ידי
תורגמן לדוד מזמור מלמד ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה מזמור
לדוד מלמד שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה אלא למדך שאין
השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך
קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר
ועתה קחו לי מנגן והיה כנגד המנגן ותהי עליו יד ה' אמר רב יהודה אמר
רב וכן לדבר הלכה אמר רב נחמן וכן לחלום טוב אינו ויהאמר רב גידל
אמר רב כל ת"ח היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוונה שנאמר
שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר א"ל תקרי שושנים אלא ששושים אל

תקרי מור עובר אלא מר עבר לא קשיא הא ברבה הא בתלמידא ואי בעית אימא הא והא ברבה ולא קשיא הא
מקמי דפתח והא לבתר דפתח כי הא דרבה מקמי דפתח א"ר רבנן אמר מילתא דבדיחותא וברחו רבנן
ולבסוף יתיב באמתא ופתח בשמעתא ת"ר הלל זה מי אמרו ר"א אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו
על הים הם אמרו לא לנו ה' לא לנו משיבה רוח הקודש ואמרה להן⁵ למעני למעני אעשה רבי יהודה אמר
יהושע וישראל אמרוהו בשעה שעמדו עליהן מלכי כנען הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי אליעזר המודעי
אומר דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא הם אמרו לא לנו ורוח הקודש משיבה ואומרת להם למעני
למעני אעשה ר' אליעזר בן עזריה אומר חזיקה וסייעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנחריב הם אמרו לא לנו
ומשיבה וכו' רבי עקיבא אומר חנניה מישאל ועזריה אמרוהו בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע
הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' רבי יוסי הגלילי אומר מרדכי ואסתרו אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן
הרשע הם אמרו לא לנו ומשיבה וכו' והכמים אומרים נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל שיהו אומרים
אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל ולבשנגאלין אומרים אותו על גאולתן:
אמר רב חסדא הללויה סוף פירקא רבה בר רב הונא אמר הללויה ריש פירקא אמר רב חסדא חזינא להו לתילי
דבי רב הנין בר רב דכתיב בהו הללויה באמצע פירקא אלמא מספקא ליה אמר רב הנין בר רבא הכל מודים
בתהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד (הללויה) הללויה דבתריה ריש פירקא⁷ רשע יראה
וכעם שניו יחריק ונמס רשעים תאות רשעים תאבד הללויה דבתריה ריש פירקא⁸ ושעומדים בבית ה' הללויה דבתריה
ריש פירקא קראי מוסיפין אף את אלו⁹ מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש הללויה דבתריה ריש פירקא¹⁰ ראשית
חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם הללויה דבתריה ריש פירקא נימא כתנאי¹¹ עד היכן הוא אומר
בית שמאי אומרים עד¹¹ אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים¹² עד הלמיש למעניו מים ותניא אירך עד היכן
הוא אומר בית שמאי אומרים עד¹³ בצאת ישראל ממצרים ובית הלל אומרים עד¹⁴ לא לנו ה' לא לנו
מאי

הלל קמה כא
7. רשע יראה וק"ס
שניו יחריק ונמס תאות
רשעים תאבד.
תהלים קי"א
8. שעומדים בבית ה'
בהצרות בית אלהינו:
תהלים ק"ב
9. מנחל בדרך ישתה
על כן ירים ראש:
תהלים ק"ד
10. ראשית תאבד יראת
ה' שכל טוב לכל עושיהם
התהלת עמדת לעד.
תהלים קי"א
11. משיבה וק"ה תהית
אם הבנים שמחה הללו
תהלים ק"ט
12. התפכי הוצר אגם
מקום חלמיש למעניו
תהלים ק"ח
13. בצאת ישראל ממצרים
בית שמאי קראי מוסיפין
לעז: תהלים ק"ד
14. לא לנו ה' לא לנו פי
לשמך תן קבו"ד על
חסדך על אמתך:
תהלים קטו א

תורה אור השלם

1. פלו תפלות קדו' בן
ישי:
תהלים ע"ב כ
2. ועתה קחו לי מנגן
והיה כנגד המנגן ויחיד
עליו יי':
3. לחיו פ"רונת הבשם
מגדלות
שפתותיו שושנים נטפות
מור עבר:
4. לא לנו ה' לא לנו פי
לשמך תן קבו"ד על
חסדך על אמתך:
תהלים קטו א
5. למעני למעני אעשה
פי אף יחיד קבו"ד
לאחר לא אמתך:
ישעיהו מח א'
6. תהלת ה' ידבר פי
ויברך כל בשר שם קדשו
לעולם ועד:
7. רשע יראה וק"ס
שניו יחריק ונמס תאות
רשעים תאבד:
תהלים קי"א
8. שעומדים בבית ה'
בהצרות בית אלהינו:
תהלים ק"ב
9. מנחל בדרך ישתה
על כן ירים ראש:
תהלים ק"ד
10. ראשית תאבד יראת
ה' שכל טוב לכל עושיהם
התהלת עמדת לעד:
תהלים קי"א
11. משיבה וק"ה תהית
אם הבנים שמחה הללו
תהלים ק"ט
12. התפכי הוצר אגם
מקום חלמיש למעניו
תהלים ק"ח
13. בצאת ישראל ממצרים
בית שמאי קראי מוסיפין
לעז: תהלים ק"ד
14. לא לנו ה' לא לנו פי
לשמך תן קבו"ד על
חסדך על אמתך:
תהלים קטו א

מוסף רש"י

אפשר ישראל שחמו
את פסחיהן ונטלו את
לולביהן ולא אמרו
שירה. דמיון דלכ"ה מלוה
הוא כעין הלל (לעיל צ"ה).
ולא מתוך שחוק. שחוק
ממש, שאין דעת שחוק
מישכנת עליו, ואפילו את
של ל"ה מכל מקום אין
צו ישוב (ש"ה).
מתוך קבלת ראי. וכן
(ש"ס). שמה של מצוה.
כגון הנכמת ל"ה (ש"ס).
קחו לי מנגן. מלוה היא
להשקות עליו שכינה (ש"ס).
וכן לרבה בלבה. צריך
לפתח נמילי דבדיחותא
כדנ"ס (ש"ס). וכן לחלום
טוב. א"ס על ל"ה מתוך
שמחה מנחל מים חלום
טוב (ש"ס). נוטפות מור.
מריכות מנחמת חני' (ש"ס).
ובדחו רבנן. פתח ל"ס
מנחמת השמחה (ש"ס).